

УДК 008:7.05:002.5(477.83)"20"

DOI <https://doi.org/10.32782/uad.2025.4.2>**Белікова Анастасія Вадимівна,**

здобувачка вищої освіти

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

ORCID ID: 0009-0009-8435-241X

avbielicova.im21@kubg.edu.ua

Здор Оксана Григорівна,

старший викладач кафедри дизайну

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

ORCID ID: 0000-0001-9914-5506

o.zdor@kubg.edu.ua

Лихолат Олена Віталіївна,

кандидат педагогічних наук,

доцент, доцент кафедри дизайну

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

ORCID ID: 0000-0002-7819-0903

o.lykholat@kubg.edu.ua

АРТБУК ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ЛОКАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ (НА ПРИКЛАДІ ПРОЄКТУ «ПРОСКУРИВ. ДНІ І НОЧІ»)

У статті досліджено артбук як інноваційний інструмент збереження, популяризації та актуалізації локальної культурної спадщини в умовах сучасної візуально-комунікативної практики. На основі аналізу авторського артбуку «Проскурів. Дні і ночі» розглянуто концептуальні, композиційні та стилістичні дизайнерські рішення, що синтезують графічний дизайн, візуальне мистецтво, урбаністичний та краєзнавчий наратив. Методологія дослідження ґрунтується на міждисциплінарному підході, який поєднує культурологічний, мистецтвознавчий, дизайнерський, історико-краєзнавчий і комунікативно-наративний аналіз. Дослідження підтверджує подвійну природу артбуку як естетичного об'єкту та джерела знань. Визначено, що сильний візуальний ряд артбуків, на відміну від історичних довідок чи путівників, допомагає створити «живий» образ міста, а не просто набір фактів. Виявлено, що артбук створює багатошаровий візуально-тактильний простір, де поєднуються архівні документи, фотографії, особисті історії, колажі, карти та спеціально розроблені ілюстрації, що формує емоційно насичений досвід взаємодії читача з локальною пам'яттю. Обґрунтовано, що артбук виступає ефективним культурним медіатором, здатним трансформувати локальний історико-культурний контент у актуальний артпродукт, який не лише зберігає та осмислює минуле, а й стимулює формування нових наративів міської ідентичності. Акцент зроблено на здатності артбуку доносити зміст через синтез образу й тексту, створюючи емоційно насичений, інформативний та доступний простір взаємодії з культурною пам'яттю. Дане дослідження також розкриває можливості артбуку як інтегративній формі мистецтва сприяти глибокому зануренню читача в історичний та культурний контекст, перетворюючи його на активного учасника процесу осмислення мистецької спадщини. Встановлено, що артбуки виступають передовсім не як інформаційні видання, а як цінні колекційні артефакти, мистецькі твори, арт-об'єкти, здатні ефективно репрезентувати тему, якій присвячені, виконуючи роль престижного дарунку. Завдяки своїй художній складовій, подібні артбуки розширюють цільову аудиторію, залучаючи широке коло споживачів, особливо молодь, включаючи туристів, митців, дизайнерів та колекціонерів, поціновувачів нестандартних видань, що підвищує їхній популяризаційний потенціал. В статті проаналізовано етапи формування концепції авторського варіанту артбуку «Проскурів. Дні і ночі», процесу добору документальних матеріалів, стилістичних рішень, візуалізації історичних пластів міської історії. Акцентовано на важливості подальших досліджень та створення подібних міждисциплінарних проєктів для інших локальних контекстів як засобу активізації культурної пам'яті та залучення широкої аудиторії.

Ключові слова: артбук, культурна спадщина, локальна ідентичність, візуальна комунікація, графічний дизайн, Прокурів, урбаністика, візуально-нарративний простір.

Bielikova Anastasiia, Zdor Oksana, Lykholat Olena. ARTBOOK AS A TOOL FOR PRESERVING AND POPULARIZING LOCAL CULTURAL HERITAGE (ON THE EXAMPLE OF THE PROJECT "PROSKURIV. DAYS AND NIGHTS")

This article explores the art book as an innovative tool for the preservation, promotion, and actualization of local cultural heritage within the context of contemporary visual-communicative practices. Based on an analysis of the author's art book "Proskuriv. Days and Nights", it examines the conceptual, compositional, and stylistic design solutions that synthesize graphic design, visual art, urban studies, and local historical narrative. The study employs an interdisciplinary methodology that integrates cultural, art-historical, design, historical-local, and communicative-narrative analyses. It confirms the dual nature of the art book as both an aesthetic object and a source of knowledge. The findings reveal that the strong visual dimension of art books – unlike traditional historical guides or reference books – helps create a "living" image of the city rather than merely presenting a set of facts. It is demonstrated that the art book generates a multi-layered visual-tactile space combining archival documents, photographs, personal stories, collages, maps, and specially designed illustrations, thus shaping an emotionally rich experience of engaging with local memory. The study argues that the art book serves as an effective cultural mediator, capable of transforming local historical and cultural content into a contemporary art product that not only preserves and interprets the past but also stimulates the formation of new urban identity narratives. Emphasis is placed on the art book's ability to convey meaning through the synthesis of image and text, creating an emotionally charged, informative, and accessible space for interacting with cultural memory. Furthermore, the research reveals that as an integrative art form, the art book facilitates deep immersion in historical and cultural contexts, turning the reader into an active participant in the process of comprehending artistic heritage. It is established that art books function primarily not as informational publications, but as valuable collectible artefacts and works of art objects capable of effectively representing their thematic focus and serving as prestigious gifts. Thanks to their artistic component, such art books expand their target audience, engaging a broad spectrum of consumers, particularly young people, including tourists, artists, designers, and enthusiasts of unconventional publications, thus enhancing their potential for popularization. The article also analyzes the stages of conceptual development of the author's art book "Proskuriv. Days and Nights", the process of selecting documentary materials, stylistic choices, and the visualization of historical layers of the urban environment. The significance of further research and the creation of similar interdisciplinary projects for other local contexts is highlighted as a means of activating cultural memory and attracting wide audiences.

Key words: art book, cultural heritage, local identity, visual communication, graphic design, Proskuriv, urban studies, visual-narrative space.

Вступ. У сучасному інформаційному суспільстві, де візуальна комунікація відіграє домінуючу роль, постійно розвивається й збагачується новими засобами передачі візуально-вербальної і невербальної інформації, особливої ваги набувають ефективні стратегії збереження й популяризації культурної спадщини [1; 2]. Як зауважує Н. Величко [1], книга й надалі залишається ключовим традиційним носієм інформації, однак зазнає суттєвих змін як у змістовому, так і у формальному вимірах. Зростає роль інтерактивності, гіпертекстуальності, мультимедійності, що виводить візуальну складову друкованого видання на провідні позиції у комунікації. На думку В. Олійник [2], це сприяє художньо-комунікативним трансформаціям книги, зокрема посиленню ролі композиційного, ілюстративного та просторового рівнів у книжковому дизайні,

що формує якісно новий візуально-комунікативний простір, здатний впливати на пам'ять та емоції читача.

Традиційні форми представлення історичних і краєзнавчих матеріалів часто не залучають достатньою мірою широку вибілку аудиторію, зокрема молодь, до глибокого осмислення минулого та формування локальної ідентичності. Це пов'язано як із соціокультурними, так і з когнітивно-психологічними причинами. По-перше, молоде покоління, що зростає у середовищі надлишкової мультимедійної інформації та звикло до цифрових платформ, де над лінійними текстовими формами домінують візуальні й інтерактивні формати комунікації, очікує нових, складніших, динамічніших і персоналізованих способів подання матеріалу, які поєднують образ, текст і просторову взаємодію [3; 4].

По-друге, дослідження у сфері культурної пам'яті й комунікації свідчать, що молодь віддає перевагу емоційно насиченому пізнанню, де «дотик до історії» відбувається не через абстрактні факти, а через суб'єктивно набутий досвід, візуальні метафори, мистецькі інтерпретації [5, с. 138–140]. У цьому контексті традиційні друковані історичні довідники чи краєзнавчі путівники часто поступаються артбукам за привабливістю, художніми і мультикомпонентними формами. По-третє, у культурологічній перспективі споживчі практики покоління Z та молодших міленіалів характеризуються прагненням до унікальних та автентичних досвідів, які виходять за межі стандартних форматів споживання інформації [6; 7; 8; 9]. Для них важливо не лише отримати знання, але й пережити його як особисту естетичну подію, яка інтегрує відчуття часу, місця і культури [4; 9].

З огляду на це артбук (від англ. art book – тут, в значенні «художня, мистецька книга»), який є міждисциплінарним феноменом, особливим видом видання, постає як авангардний, інноваційний та перспективний інструмент для подачі складної культурної інформації у доступній та емоційно виразній формі [10; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 17; 18]. О. Копецька зазначає, що артбук поєднує риси видавничого тиражного продукту та мистецького твору, виходячи далеко за межі традиційного книжкового формату [13]. Він є прикладом особливого довершеного мистецького об'єкту, де інформація органічно переплітається з високою естетичною цінністю, що бере початок від самовидань книги художника [10; 11; 12; 18]. Дослідження А. Бідун [15] та С. Мільчевич, Н. Жук [18] розкривають типологічні особливості артбуку та його комерційний потенціал, акцентуючи на зростаючому інтересі до цього формату як засобу художнього вираження та альтернативної мистецької практики. Зокрема, А. Бідун [15] підкреслює, що артбук – це тип книги, у якому сконцентровані авангардні, інноваційні підходи автора й видавця до створення контенту, які проявляються в унікальній матеріальній конструкції та змістовій організації, позбавленій шаблонності і комерційної

стандартизації. Здатність артбуку доносити зміст через поєднання образу й тексту, створюючи емоційно насичений і багатозначний інформативний простір, визначає його ефективність у взаємодії з культурною пам'яттю.

Більшість дослідників розглядає артбук як інтегративну форму мистецтва, що трансформує уявлення про традиційну книжкову [10; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 17]. Наприклад, О. Корецька говорить про те, що артбук формує «колоритну нішу на видавничому ринку» [13, с. 66], а А. Бідун наголошує на тому, що сам артбук взагалі трансформує уявлення про книгу, перетворюючи її на «тривимірний функціональний об'єкт», де зміст і форма взаємно збагачують сенс видання [15, с. 84]. Цей варіант книги завжди має оригінальний дизайн, за відсутності творчих рамок іноді набуває дивовижних форм, містить андеграундні тексти, унікальний контент і щоразу задає нові тренди у сфері видавничої справи. У своєму дослідженні О. Здор [12] розглядає рукописний артбук як особливу форму книги художника, де кожен візуальний, конструктивний і типографічний елемент підпорядковано авторському задуму, при створенні якого увагу перш за все приділено індивідуальності художнього висловлення, де матеріальна конструкція, нестандартні візуальні та просторові рішення, текст і зображення взаємодіють як єдине художнє середовище. Вона робить акцент на ролі рукописного шрифту як художнього інструменту, ретранслятора інтонацій та настроїв, формуючи ритм, рух, емоційність та унікальний образ книги. Візуальна поезія, каліграфічні композиції, варіативність матеріалів і макетні рішення перетворюють артбук на кінетичний мистецький об'єкт, який не просто має в собі певний зміст, а є його виразником, це не лише носій інформації, а візуально-тактильна форма комунікації, в якій формат, папір, шрифт, навіть спосіб гортання сторінок мають значення. Таким чином, артбуки виступають передусім не як суто інформаційні видання, а як цінні колекційні артефакти та унікальні мистецькі твори, що здатні глибоко представити свою тему.

Феномен артбука, його понятійні визначення, історичні витоки та еволюція форм

знаходяться у фокусі як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. У працях Р. Михайлової та М. Гайдук [11], О. Здор [12], С. Мільчевич та Н. Жук [18], J. Milne [19] розглядаються історичні аспекти його генези та значення ілюстрованих видань у історичному контексті. А от І. Головка і Л. Правдівцев у своєму науково-методичному дослідженні [17] сходяться на думці не тільки про багатовекторність самого поняття «артбук», його інноваційність, здатність поєднувати мистецтво та видавничу справу, але і про важливі художні принципи його створення: цілісність усіх його елементів як єдиного організму; пластичність звучання книги; використання будь-яких додаткових конструктивних елементів; відсутність обмежень у висловлюванні митця.

У працях О. Корецької [13], А. Кавун [14], Ю. Мельничиної [16], А. Бідун [15] артбук розглядається як міждисциплінарний формат, де органічно поєднуються елементи візуального мистецтва, графічного дизайну, текстового викладу, локальної історії, урбаністики, краєзнавчого нарративу, насиченої візуальної мови та навіть елементи колекційних артефактів. Артбуки завдяки своїй матеріальній унікальності, тактильності, здатності органічно поєднувати візуальні образи й текст, не лише зберігають пам'ять, а й створюють умови для персонального занурення читача [10; 12; 17; 19]. Завдяки своїй художній складовій, артбуки розширюють цільову аудиторію, залучаючи не лише фахівців, а й широке коло споживачів різної вікової категорії, включаючи колекціонерів, митців, туристів, дизайнерів та поціновувачів нестандартних видань.

Артбук за його провідною ідеєю, незвичайним замислом, унікальним проєктним форматом, оригінальною неканонічною матеріальною конструкцією [14] може пропонувати споживачу унікальний досвід дослідження [20], бути терапевтичним інструментом для людей, які його створюють, слугувати платформою для експериментів із формою й матеріалами [10], що робить їх надзвичайно актуальними для сучасної молоді. Це підвищує їхній популяризаційний потенціал.

Сучасні дослідження також підкреслюють роль артбуків як засобів збереження, документування та популяризації культурної спадщини, які забезпечують її доступність для наступних поколінь [10; 13; 15]. Так, А. Бідун [15] розглядає артбук як медіатор пам'яті та локальної ідентичності, що через експериментальність матеріальної конструкції та особливу форму візуально-текстової взаємодії відкриває нові можливості для презентації локального контексту. Такі видання занурюють читача в історико-культурний простір, роблячи його активним учасником процесу осмислення мистецької спадщини.

Усе це свідчить про очевидну актуальність дослідження артбуку як засобу збереження та популяризації локального культурного надбання в умовах сучасної візуально-комунікативної практики. Попри зростаючий інтерес до цього формату, бракує детального аналізу конкретних кейсів, які б всебічно демонстрували міждисциплінарний потенціал артбуку у збереженні та популяризації локальної пам'яті. Тому проєкти, що поєднують глибоке історичне дослідження з інноваційними дизайнерськими рішеннями та сучасними технологіями, потребують окремої уваги.

Метою статті є дослідження артбуку як ефективного інструменту збереження, популяризації та актуалізації локальної культурної спадщини в сучасних умовах візуально-комунікативної практики. Стаття також має на меті проаналізувати концептуальні, композиційні та стилістичні дизайнерські рішення авторського артбуку «Проскурів. Дні і ночі», що синтезує графічний дизайн, візуальне мистецтво, урбаністичний і краєзнавчий нарратив, як приклад трансформації локального історико-культурного контенту в актуальний артпродукт, здатний формувати нові культурні нарративи, залучати широку аудиторію та зміцнювати локальну ідентичність.

Матеріали та метод. Матеріалами для даного дослідження слугували результати практичної реалізації авторського артбуку Анастасії Белікової «Проскурів. Дні і ночі», що розроблений як комплексний мистецько-дизайнерський проєкт, присвячений історії та сучасному образу міста Хмельницький

(історичного Проскурова) в якості кваліфікаційної роботи на ступінь бакалавру дизайну (керівники: О. Лихолат, О. Здор). Основу дослідження становить аналіз макету артбуку та його складових: просторово-композиційної структури, фотоматеріалів, графічних ілюстрацій, використаних архівних документів, карт та авторських текстів. У роботі залучено й порівняльний візуальний матеріал – історичні світлини кінця XIX – початку XX століття, краєзнавчі довідники, мапи та схематики міських трансформацій. На основі відібраних даних здійснено реконструкцію творчої концепції артбуку як інструменту не лише візуального представлення історії міста, але й формування емоційно насиченого простору взаємодії читача з локальною пам'яттю. Такий підхід дозволяє розглядати артбук як інноваційний візуально-комунікативний продукт, що поєднує функції художнього артефакту та культурного медіатора.

Методологічно дослідження ґрунтується на міждисциплінарному підході, що інтегрує методи культурологічного, мистецтвознавчого, дизайнерського, комунікативно-нарративного та історико-краєзнавчого аналізу. В роботі застосовано такі методи: візуально-стилістичний аналіз для розгляду художніх прийомів (композиційних, графічних, колористичних, типографічних) та визначення їх ролі у формуванні цілісного візуального емоційно-змістового простору видання; контент-аналіз для структурного розгляду взаємодії текстового і візуального рядів, визначення засобів трансляції локальної історії та фольклорних мотивів, що актуалізують локальну культурну ідентичність і формують зв'язок із історичним контекстом; метод проектного моделювання, який дозволив дослідити концепції, простежити логіку поетапного художнього моделювання та технічних рішень, які були реалізовані у створенні авторського артбуку; порівняльний аналіз, проведений між артбуком та традиційними формами репрезентації локальної історії (путівниками, музейними експозиціями, іншими артбуками), що дозволив висвітлити специфіку артбуку «Проскурів. Дні і ночі» як засобу синтезу образу, тексту та просторової організації

інформації, виявити техніки його виконання, морфологічну структуру та розміри, стиль та форму; описово-інтерпретаційний підхід, завдяки якому вдалося розкрити потенціал артбуку як сучасного культурного медіатора та ефективного інструменту популяризації локальної ідентичності.

Результати. Розглядаючи феномен артбуку як унікальної синтетичної форми, що поєднує текст і зображення в творі мистецтва, варто звернутись до історичних витоків цього явища. Спроби інтегрувати вербальне та візуальне були властиві ще середньовічним та ренесансним книгам, де текст супроводжувався багатозначними образами, що формували новий рівень смислових інтерпретацій. Зокрема, історію артбуку можна умовно простежити від періоду рукописної книги княжої доби і наступних, а згодом – стародруків і пізніших видань. У зв'язку з цим варто згадати такі шедеври рукописної книги як Остромирове Євангеліє (1057), Ізборник Святослава (1073), Київський Псалтир (1397), Пересопницьке Євангеліє (1556–1561), друковані: «Апостол» (1574) та Острозька Біблія (1781) Івана Федорова, Києво-Печерський патерик (XIII–XVII ст.) (рис. 1), де синтез тексту і зображення виконував не лише декоративну, а й глибинну семантичну функцію. Мініатюри, орнаменти та буквиці, гравюри у поєднанні з текстами в площині сторінок цих книжок створювали особливий художній простір, у якому вербальна інформація отримувала додатковий зміст через візуальні образи.

Подібні риси синергії тексту й зображення знаходимо у концепції «якоріння» та «реле», запропонованій Р. Бартом у праці «Риторика образу» (“*Rhétorique de l'image*”) [25]. Р. Барт довів, що текст може як обмежувати інтерпретацію зображення (якоріння), так і вступати з ним у партнерські відносини, породжуючи багатовимірні наративи (реле). Цю думку розвивала також В. Мітчелл у своїй книзі «Теорія зображень» (“*Picture theory*”) про екфразис та взаємодію «слова й образу» [26, с. 151–182].

Усе це свідчить про те, що артбук у сучасному розумінні – як форма поєднання тексту, образу та просторової композиції – має глибинне історичне підґрунтя, яке коріниться

Рис. 1. Шедеври рукописної книги: а – Ізборник Святослава 1073 р. (джерело [22]); б – Пересопницьке Євангеліє (джерело [23]); в – «Апостол» Івана Федорова (джерело [21]); г – Києво-Печерський патерик (джерело [24])

у традиціях ілюмінованих рукописів, стародруків та інших ілюстрованих книг. Таким чином, сучасний артбук постає спадкоємцем багатовікових традицій, трансформованих у нових візуально-комунікативних формах під впливом актуальних технологічних та культурних практик.

Досліджуючи феномен сучасних артбуків, присвячених історичній пам'яті та урбаністиці, виокремимо кілька ключових тенденцій. По-перше, сучасні артбуки активно переосмислюють міський ландшафт та історію через призму авторського бачення. Прикладом є творчість польського митця Матеуша Урбановича (Mateusz Urbanowicz), зокрема його артбуки “Tokyo Storefronts” (рис. 2) та “Tokyo at Night” (рис. 3), які зосереджені на архітектурних деталях та атмосфері Токіо. Урбанович поєднує ручну графіку (гелеву ручку, акварель) із цифровою обробкою, що дозволяє передати текстури та світлові нюанси з високою точністю.

По-друге, артбуки слугують інструментом не лише естетичної рефлексії, але й історичної пам'яті. Яскравий приклад – артбук «Заграва» українського художника Сергія Майдукова (рис. 4), що народився у Донецьку, і у якому задокументовано досвід російсько-української війни у період 2022–2023 рр. через графічні замальовки й лаконічні тексти. Цей проєкт з більш ніж 50 авторськими ілюстраціями демонструє, як невеликі за форматом, але емоційно насичені книги можуть слугувати важливими культурними та історичними свідченнями.

По-третє, спостерігається тенденція створювати артбуки, що інтерпретують міський простір з погляду щоденної урбаністики. У книзі «KYIV by Sergiy Maidukov» (рис. 5) Сергій Майдуков за допомогою мінімалістичних, але дуже експресивних скетчів передає характер київських вулиць, архітектури та побутових деталей, формуючи емоційний портрет міста.

Рис. 2. Матеуш Урбанович (Mateusz Urbanowicz), фасади магазинів у Токіо артбуку “Tokyo Storefronts” (джерело [28])

Рис. 3. Матеуш Урбанович (Mateusz Urbanowicz), обкладинка та ілюстрації артбуку «Tokyo at Night» (джерело [27])

Рис. 4. Сергій Майдуков, обкладинка та розгортки артбуку «Заграва», 2024 р. (джерело [28])

Рис. 5. Сергій Майдуков, обкладинка та розгортки артбуку «KYIV by Serhiy Maidukov», 2021 р. (джерело [29])

По-четверте, сучасні артбуки все частіше прагнуть зобразити місто як взаємодію конструкцій з каменю/бетону та природи, інтегрувати у свої наративи «живі» елементи середовища, фрагменти локальної флори і фауни, щоб урівноважити урбаністичну тематику, показати місто як органічну частину ширшого ландшафту, відійти від суто архітектурної до екологічної та сенсуальної теми, створюючи, тим самим, багатошарову картину міста не тільки як середовища людей, а як живого організму, вплетеного у природні ритми. Ця ж ідея відлунує у артбуку «Подорожній архів Марко Поло» української художниці Юлії

Табенської (рис. 6), в якому сторінки виконані у вигляді колажів, і які сама авторка вважає «археологічним гербарієм» [30].

По-п'яте, як демонструє приклад книги Максима Розенфельда «Фасади. Харків» (рис. 7), чітко виокремлюється тенденція персоналізації архітектурної спадщини через авторські графічні реконструкції фасадів будівель кінця XIX – початку XX століть, що поєднує документальність із суб'єктивним нарративом. Такий підхід зміщує фокус із суто фактографічної або енциклопедичної презентації архітектури на створення індивідуалізованого художнього портрета міста, де кожен

Рис. 6. Юлія Табенська. Обкладинка та сторінки артбуку «Подорожній архів Марко Поло» (джерело [31])

фасад не лише ілюструє історичні стилі чи долі архітекторів, але й набуває значення символічного «обличчя», що фіксує особисте сприйняття та настрої автора.

Отже, сучасні артбуки на історичну й урбаністичну тематику – це не лише мистецькі видання, а також потужні засоби візуальної комунікації, здатні фіксувати зміни культурного та міського середовища, актуалізувати пам'ять і формувати нове розуміння простору через поєднання тексту та образу. Це підтверджує актуальність артбуку для сьогодення

як жанру, що перебуває на стику мистецтва, дизайну та документальної репрезентації.

Розробляючи концептуальні засади, творчу стратегію та дизайнерські рішення артбуку «Проскурів. Дні і ночі», присвяченого історії та урбаністичному образу міста Хмельницького (історично – Проскурова), Анастасією Беліковою було поставлено мету переосмислення та популяризації культурної спадщини міста шляхом створення багат шарового візуально-нарративного видання. Значення результатів роботи над проєктом полягає у створенні

Рис. 7. Максим Розенфельд. Обкладинка і сторінки артбуку «Фасади. Харків», 2025 р. (джерело [32])

мистецького продукту, що не лише відображає локальну ідентичність і популяризує міську історію для ширшої аудиторії, а й актуалізує новітні дизайнерські підходи до роботи з культурною пам'яттю через синтез тексту, образу та матеріальної форми. Цей артбук виступає прикладом того, як дизайн може стати інструментом збереження та нової інтерпретації локальної спадщини.

Методологічною основою роботи був аналіз архівних джерел, краєзнавчих праць, старих газет, приватних фотоархівів і особистих спогадів мешканців міста Хмельницький. Було проведено усні інтерв'ю та збір історій із локальної пам'яті, що надало змісту проекту емоційної автентичності. Водночас застосовано інструменти цифрової реставрації для покращення якості історичних зображень.

Тематична структура артбуку вибудована на контрасті «день» і «ніч» як символів документальної історичної фактури та емоційно-художнього осмислення міста. Така концепція дозволила поєднати фактичну документальність із авторською інтерпретацією, створивши особливий наратив міського часу та простору. Особливе значення приділено матеріально-фізичному виміру артбуку. Нетипове компонування розгортів, вставки, інтерактивність структури через використання сторінок-клапанів сприяють формуванню унікального тактильного та емоційного досвіду взаємодії читача з книгою. Формат артбуку тут розглянуто як самостійний виражальний засіб, що перетворює перегляд видання на подорож у просторі та часі міста.

Проект ґрунтується на використанні графічної метафорики, багаторівневих колажів, архівних фотографій, карт, інфографіки та спеціально створених ілюстрацій. Значну увагу приділено текстурі паперу, просіканню обкладинки, тактильному ефекту та нестандартній навігації всередині артбуку, що перетворює його на інтерактивний об'єкт дослідження міста. Візуальна стилістика базується на контрастах кольору, текстури та ритму. Сторінки, присвячені історичним подіям, мають приглушені, монохромні відтінки, що наслідують архівну стилістику. Натомість розділи про сучасне місто вирізняються яскравішою

палітрою, що підкреслює динаміку урбаністики. Для сюжетів, присвячених культурі, використано насичені кольори з виразними акцентами, що підсилюють атмосферу міського життя. Такий підхід демонструє, як дизайн може працювати одночасно з історичним матеріалом, особистими спогадами та критичною урбаністичною рефлексією. На нашу думку, Артбук перетворюється на естетичний і пізнавальний медіатор: він не лише фіксує і розповідає про минуле, але й викликає емоційний діалог із сучасністю, стимулюючи переосмислення усталених наративів про місто. Проект підкреслює роль графічного дизайну та медіа в збереженні й оновленні локальної культурної спадщини.

Обкладинка, форзац і титул артбуку «Проскурів. Дні і ночі» (рис. 8) виконані як «портал у минуле»: аркова рама-вікно обкладинки з просіканням дозволяє побачити крізь неї фрагменти старих фотографій, розміщених на форзаці, що символізує «вікно в час» і у внутрішній простір книги. Зворот форзацу доповнено сучасним гербом міста (за версією однієї з конкурсних робіт по розробці бренду для міста Хмельницького [33]), а титул – його географічною позначкою на карті України, що підкреслює локальність.

Зміст (рис. 9) стилізовано під міський вказівник, таким чином підкреслюючи і тему артбуку як проекту, присвяченого урбаністиці, так і роль сторінки «Зміст» як елементу навігації по книзі. Колористичне рішення сторінки перегукується з розділом про відомого місцевого митця, посилюючи цілісність артбуку.

У розділі «Як Проскурів став Хмельницьким» (рис. 10) через архівні документи, газетні вирізки й картонні папки, стилізовано візуалізується політична історія перейменування міста. Підкреслено контраст між офіційною наративізацією й реальним зв'язком міста з Богданом Хмельницьким, якого там ніколи не було.

Розворот про пожежу 1822 року (рис. 11) поєднує силует полум'я, наповнений архівними фотографіями, та старовинну карту, яку відреставровано цифровими засобами. Це демонструє руйнацію й наступну

Рис. 8. Обкладинка, форзац, його зворот і титул артбуку «Проскурів. Дні і ночі». 2025 р. Анастасія Белікова (Кваліфікаційна робота)

Рис. 9. Зміст артбуку «Проскурів. Дні і ночі». 2025 р. Анастасія Белікова (Кваліфікаційна робота)

Рис. 10. Розворот «Як Проскурів став Хмельницьким» артбуку «Проскурів. Дні і ночі». 2025 р. Анастасія Белікова (Кваліфікаційна робота)

Рис. 11. Розворот «З попелу» артбуку «Проскурів. Дні і ночі». 2025 р. Анастасія Белікова (Кваліфікаційна робота)

реконструкцію міського простору як палімпсесту пам'яті.

Блок про урбаністичні плани розбудови і лабіринти міста (рис. 12) показує зіставлення

Рис. 12. Розворот «План розбудови» та «Лабіринти Хмельницького» артбуку «Проскурів. Дні і ночі». 2025 р. Анастасія Белікова (Кваліфікаційна робота)

генерального плану 1824 року із сучасною картою, розкриваючи розрив між ідеалізованими схемами і реальним хаотичним зростанням міста. Порівняння фотографій «тоді й тепер» додає емоційного виміру матеріалу.

В розділі «В бронзі та камені» (рис. 13) візуально осмислено вшанування Богдана Хмельницького через масштабні зображення пам'ятників, підкреслюючи символічну присутність історичної постаті у міському просторі.

Тематика промислової, гастрономічної та культурної спадщини (рис. 14) зведена в композицію з трьома вертикальними блоками, що імітують «вікна у минуле», з фотографіями вокзалу, пивоварні й театрів, підкріплені ретро та сучасними деталями.

Окремі сторінки присвячено скульптору Миколі Мазуру (рис. 15), чії фантазійні металеві скульптури оживляють вулиці міста. Через портрет митця й серію крупних планів його робіт для дитячого майданчика

Рис. 13. Розворот «В бронзі та камені» артбуку «Проскурів. Дні і ночі». 2025 р. Анастасія Белікова (Кваліфікаційна робота)

Рис. 14. Розворот «Як змінювався залізничний вузол», «Пивна традиція» та «Культурний код» артбуку «Проскурів. Дні і ночі». 2025 р. Анастасія Белікова (Кваліфікаційна робота)

Рис. 15. Розворот «Митець, що оживив метал» артбуку «Проскурів. Дні і ночі». 2025 р. Анастасія Бєлікова (Кваліфікаційна робота)

в міському парку показано, як мистецтво трансформує простір і промовляє до глядача.

Завершує візуальну мандрівку розворот про річку Південний Буг (рис. 16), створений як м'яка пастельна карта-інфографіка, що поєднує топографічну й історичну інформацію.

Говорячи про технічну та художню стратегію створення макету артбуку «Проскурів. Дні і ночі», слід зазначити, що основна увага була зосереджена на програмних засобах, типографіці, модульній сітці та колористиці, які разом формують високоякісний дизайнерський продукт. Були застосовані три професійні програми пакету Adobe: Photoshop – для ретуші архівних фотографій, вирівнювання тону та кольору фотографій, що забезпечило їх стилістичну єдність з сучасною графікою; Illustrator – для створення векторних елементів (карт, інфографіки, декоративних і символічних деталей), що гарантує масштабованість і чіткість в друці; InDesign – для макетування та верстки всієї книги, організації модульної сітки, інтеграції текстових блоків та зображень.

Макет побудовано на багатостовпчовій системі (2, 3 або 4 стовпчики залежно від розвороту). Це дало можливість варіювати щільність і «дихання» сторінок, поєднувати різномасштабні графічні елементи з текстовими блоками та створювати просторові паузи. Така структура дозволила досягти ритмічної рівноваги між словом і образом, що є ключовим для артбуків. Поля, пропорції усіх елементів та маси вільного простору ретельно вивірені та збалансовані, щоб всі ці складові працювали на спільний наратив.

Для шрифтів використано: Ermilov Bold (геометричний гротеск, розроблений в 2018 р. Кирилом Ткачовим, на основі українського конструктивізму) для заголовків, який підсилює історичну та конструктивістську тему видання; Geologica (гуманістичний гротеск) для основного тексту, який є добре читабельним навіть на неоднорідних фонах.

Колористика макета витримана в теплих, приглушених тонах, із застосуванням текстур та ефектів «старого паперу», що створює відчуття дотику до історії. Це дозволило

Рис. 16. Розворот «Південний Буг: Артерія міста» артбуку «Проскурів. Дні і ночі». 2025 р. Анастасія Бєлікова (Кваліфікаційна робота)

інтегрувати архівні фотографії з сучасною графікою без стилістичного розриву. Такий підхід сприяв єдності візуальної мови видання, де історичні документи, карти та сучасна інфографіка виглядають частинами органічного цілого.

У результаті отримано дизайнерський макет, що не лише відповідає сучасним поліграфічним стандартам, а й водночас представляє книгу як естетичний, пізнавальний, тактильний та емоційний об'єкт. Це видання не просто передає інформацію, а створює мультимодальний досвід взаємодії, запрошуючи читача зануритися в атмосферу міста Проскурова (Хмельницького) через ретельно продуману композицію, типографію та кольорову драматургію.

Висновки. Дослідження показало, що артбук є унікальним інструментом збереження та актуалізації локальної культурної спадщини. Він поєднує графічний дизайн, текст, архівні документи, фотографії та особисті історії у цілісний візуально-нарративний простір. Такий формат не лише інформує, а й створює емоційний зв'язок із локальною пам'яттю, занурюючи читача будь-якого віку у неповторну атмосферу міста та його історії. На відміну від класичних краєзнавчих путівників чи історичних довідників, артбук пропонує читачеві естетичний і тактильний досвід, інтегруючи образ, текстову інформацію і матеріальну форму. Він працює не лише як носій знань, а як художній об'єкт, який можна досліджувати через перегортання, розгортання та відкриття прихованих деталей.

Проект артбуку «Проскурів. Дні і ночі» довів, що такий формат може залучати широку аудиторію (зокрема молодь), сприяти різнобічній обізнаності, формуванню самоповаги та патріотизму, переосмисленню

територіальних нарративів. Він демонструє, як старі архівні фото, карти та спогади мешканців набувають нового життя через графічні метафори, колажі та контрастні кольори, поєднані у концепції «дня» (документальність) і «ночі» (емоційна інтерпретація), що претендує на вичерпну розповідь про місцевість. У роботі представлено багаторівневий міждисциплінарний підхід, що інтегрує культурологію, дизайнерські практики, історико-краєзнавчий аналіз і комунікаційні стратегії. Завдяки цьому артбук «Проскурів. Дні і ночі» постає як приклад високопрофесійного дизайнерського продукту, створеного на основі виваженої концепції, ретельної роботи з архівами, особистими спогадами та сучасними інструментами графічних редакторів.

Дослідження підкреслило потенціал артбуку не лише як засобу репрезентації минулого, але і як способу активізації культурної пам'яті та формування нових сенсів міського середовища. Він показує, як в дизайнерській практиці засобами типографії та колористики може бути сформований особливий нарратив, що стимулює особисте переосмислення історії. Реалізація такого артбуку сприяє популяризації історії міста Хмельницького серед мешканців і гостей, може використовуватися у туристичних, освітніх та культурних проєктах. Він також демонструє, як сучасні художньо-дизайнерські підходи можуть робити локальну спадщину доступною та цікавою навіть для цифрового покоління.

У подальшому ми бачимо необхідність ширших досліджень і створення аналогічних міждисциплінарних проєктів для інших міст та локальних контекстів. Такі артбуки здатні стати платформами для інтерактивної роботи з локальною пам'яттю, об'єднуючи мешканців навколо спільної культурної спадщини, формуючи почуття національної гідності.

Література:

1. Величко Н. В. Тенденції розвитку засобів візуальної комунікації в контексті дизайну книги. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2020. № 3. С. 5–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2020_3_3.

2. Олійник В. Художньо-комунікативні трансформації книги на тлі еволюції візуальної парадигми в українському дизайні. *Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну = Demiurge: ideas, technologies, perspectives of design*: наук. журн. / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Т. 6. № 1. Київ. 2023. С. 70–86. <https://doi.org/10.31866/2617-7951.6.1.2023.279062>

3. Nuhoğlu Kibar, P. Infographic creation as an essential skill for highly visual Gen Alpha. *Journal of Visual Literacy*, 2024. № 43(2), P. 67–72. <https://doi.org/10.1080/1051144X.2024.2350847>
4. Українське покоління Z: цінності та орієнтири. Результати загальнонаціонального опитування. 2017. Київ. 140 с. URL: http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/Ukr_Generation_ukr_inet-2.pdf
5. Falk, John H., Lynn D. Dierking. *The Museum Experience Revisited*. Walnut Creek, CA: Left Coast Press, 2016. 416 p.
6. Mobile Technology and Generation Z in the English Language Classroom – A Preliminary Study. Polakova, Petra; Klimova, Blanka. *Education Sciences*; Sep. 2019. Basel Vol. 9, Iss. 3. DOI:10.3390/educsci9030203
7. John Palfrey and Urs Gasser, *Born Digital: Understanding the First Generation of Digital Natives*, Basic Books, 2008, 400 p.
8. Alruthaya A., Nguyen T. T., Lokuge S. The application of digital technology and the learning characteristics of Generation Z in higher education // arXiv preprint arXiv:2111.05991. 2021.
9. Jenkins, H. *Confronting the challenges of participatory culture: Media education of the 21st century*. Chicago, IL: The MacAthur Foundation. 2006
10. Приставка В. До питання диференціювання змін та артбуків. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Вип. 75, том 2, 2024. С. 97–106.
11. Михайлова, Р., Гайдук, М.. Артбук як різновид сучасних нішевих видань. *Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасного дизайну»*. Т. 2. Київ: КНУТД. 2024. С. 304-307
12. Здор О. Г. Рукописна книга художника. Шрифт як засіб творення образу книги. *Українська писемність та мова в манускриптах і друкарстві*. Київ. 2022. С. 205–215.
13. Копецька О. Ю. Артбук як різновид нішевих видань. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2014. Вип. 55. С. 66–69.
14. Кавун, А. І. Артбук як оригінальний вид проектування та виготовлення книжкової продукції. *Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка – 2021» : XXIII Всеукраїнська наукова конференція молодих учених*. Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького. 2021. С. 676–677.
15. Бідун А. В. Артбук у теоретичному вимірі й у системі практик редактора. *Scientific notes of the Institute of journalism*. 2019. Т. 1. С. 78–94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2019_1_10.
16. Мельничина, Ю. SKVOT MAG. Артбуки та з чим їх можна сплутати. Чому артбук це не ілюстрована книга і не зін, а «книга художника». 2023. URL: <https://skvot.io/uk/blog/artbooks-and-how-to->
17. Головка, І. М., Правдівцева, І. В. ARTBOOK як документознавча одиниця та інноваційний книжковий продукт: інформаційно-методичний збірник. Київ: Державний науково-методичний центр змісту культурно-мистецької освіти. 2021. 45 с.
18. Мільчевич С. І., Жук Н. Б. Комерційний артбук: виокремлення терміну та стилістичні особливості продукту. *Young Scientist*. 2020. № 4, С. 533–538.
19. Milne J. Artists' Books as Resistant Transmitters. *Arts*. 2019. 8(4). 129. <https://doi.org/10.3390/arts8040129>
20. Nash R., Clough G., Beel A., Haslam S., Knight A., Parmar A., Shon K. H., Young I. Artists' books as a qualitative research methodology in multidisciplinary contexts. *Visual Communication*, 2024. 0(0). <https://doi.org/10.1177/14703572231209480>
21. Апостол (книга) URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Апостол_%28книга%29#g
22. Ізборники Святослава. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Ізборники_Святослава
23. Пересопницьке Євангеліє. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Пересопницьке_Євангеліє
24. Патерик Печерський 1661 року (до 360-ліття першого друкованого видання церковнослов'янською мовою). URL: <https://kplavra.kyiv.ua/ua/2-lypnya-dukhovna-kultura-pateryk-pecherskyu-ukr>
25. Barthes R. Rhetoric of the Image. In: *Communications*. vol. 4, № 4. 1964. P. 40–51. <https://doi.org/10.3406/comm.1964.1027>
26. Mitchell W.J.Thomas. *Picture Theory. Essays on Verbal and Visual Representation*. Chicago, 1994. 446 p.
27. Mateusz Urbanowicz. *Illustration Series. Bigger, thematic illustration projects*. URL: <https://mateuszurbanowicz.com/series/>
28. Заграва. Сергій Майдуков. URL: <https://istpublishing.org/zagrava-sergij-majdukov>
29. KYIV BY SERGIY MAIDUKOV. URL: <https://istpublishing.org/kyiv-sergiy-maidukov>
30. Оксана Хмельовська. У наступні проекти я планую додати більше натурального і живого. 23.12.1009. URL: <https://archive.chytomo.com/interview/u-nastupni-proekty-ya-planuyu-dodaty-bilshe-naturalnoho-i-zhyvoho>

31. Yuliya Tabenska. Подорожній архів Марко Поло. URL: <https://www.behance.net/gallery/31846583/podorozhny-arhiv-marco-polo#>
32. Максим Розенфельд, Книга Фасади. Харків / Facades. Kharkiv. Харків : АССА, 2025. 208 с. URL: <https://www.yakaboo.ua/fasadi-harkiv-facades-kharkiv.html>
33. Відкритий творчий конкурс з визначення розробника бренду і брендбуку для міста Хмельницького. URL: <https://brand.khm.gov.ua/>

References:

1. Velychko, N.V. (2020). Tendenciji rozvytku zasobiv vizual'noi komunikacii v konteksti dyzajnu knyhy [Trends in the development of visual communication tools in book design]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystectv*, 3, 5–13. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2020_3_3 [in Ukrainian].
2. Oliinyk, V. (2023). Khudozhno-komunikatyvni transformacii knyhy na tli evolyucii vizualnoi paradyhmy v ukrainskomu dyzaini [Artistic and communicative transformations of the book against the background of the evolution of the visual paradigm in Ukrainian design]. *Demiurge: ideas, technologies, perspectives of design*, 6(1), 70–86. <https://doi.org/10.31866/2617-7951.6.1.2023.279062> [in Ukrainian].
3. Nuhoğlu Kibar, P. (2024). Infographic creation as an essential skill for highly visual Gen Alpha. *Journal of Visual Literacy*, 43(2), 67–72. <https://doi.org/10.1080/1051144X.2024.2350847>
4. Ukrainske pokolinnia Z: cinnosti ta oriientyry. (2017). Kyiv. Retrieved from http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/Ukr_Generation_ukr_inet-2.pdf [in Ukrainian].
5. Falk, J.H., & Dierking, L.D. (2016). *The Museum Experience Revisited*. Walnut Creek, CA: Left Coast Press.
6. Polakova, P., & Klimova, B. (2019). Mobile Technology and Generation Z in the English Language Classroom – A Preliminary Study. *Education Sciences*, 9(3). <https://doi.org/10.3390/educsci9030203>
7. Palfrey, J., & Gasser, U. (2008). *Born Digital: Understanding the First Generation of Digital Natives*. New York, NY: Basic Books.
8. Alruthaya, A., Nguyen, T.T., & Lokuge, S. (2021). The application of digital technology and the learning characteristics of Generation Z in higher education. arXiv preprint arXiv:2111.05991.
9. Jenkins, H. (2006). *Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century*. Chicago, IL: The MacArthur Foundation.
10. Prystavka, V. (2024). Do pytannia dyferencijuvannia ziniv ta artbukiv [On the issue of differentiating zines and artbooks]. *Aktualni pytannia gumanitarnykh nauk*, 75(2), 97–106 [in Ukrainian].
11. Mykhailova, R., & Haiduk, M. (2024). Artbuk yak riznovyd suchasnykh nishevykh vydan [Artbook as a type of modern niche publications]. In *Proceedings of the III International Scientific-Practical Conference «Actual Problems of Modern Design»* (Vol. 2, pp. 304–307). Kyiv: KNUTD [in Ukrainian].
12. Zdor, O.H. (2022). Rukopysna knyha khudozhnyka. Shryft yak zasib tvorennia obrazu knyhy [The handwritten artist's book. Font as a means of creating the book's image]. *Ukrainska pysmennist ta mova v manuskriptakh i drukarstvi*, Kyiv, 205–215 [in Ukrainian].
13. Kopetska, O.Yu. (2014). Artbuk yak riznovyd nishevykh vydan [Artbook as a type of niche editions]. *Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky*, 55, 66–69 [in Ukrainian].
14. Kavun, A.I. (2021). Artbuk yak oryhinalnyi vyd proektuvannia ta vyhotovlennia knyzhkovoi produkcii [Artbook as an original type of book design and production]. In *XXIII All-Ukrainian Scientific Conference of Young Scientists*. Cherkasy: ChNU, 676–677 [in Ukrainian].
15. Bidun, A.V. (2019). Artbuk u teoretychnomu vymiri j u systemi praktyk redaktora [The artbook in the theoretical dimension and in the editor's practices]. *Scientific Notes of the Institute of Journalism*, 1, 78–94. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2019_1_10 [in Ukrainian].
16. Melnychyna, Yu. (2023). SKVOT MAG. Artbuky ta z chym ikh mozhna splutaty. Chomu artbuk – ce ne ilustrvana knyha i ne zin, a «knyha khudozhnyka». Retrieved from <https://skvot.io/uk/blog/artbooks-and-how-to-> [in Ukrainian].
17. Holovko, I.M., & Pravdivtseva, I.V. (2021). ARTBOOK yak dokumentoznavcha odynytsia ta innovaciyni knyzhkovyi produkt [ARTBOOK as a documentation unit and an innovative book product]. Kyiv: Derzhavnyi naukovo-metodychnyi centr zmistu kulturno-mystetskoï osvity [in Ukrainian].
18. Milchevych, S.I., & Zhuk, N.B. (2020). Komertsiyni artbuk: vyokremlennia terminu ta stylistychni osoblyvosti produktu [Commercial artbook: term definition and stylistic features]. *Young Scientist*, 4, 533–538 [in Ukrainian].
19. Milne, J. (2019). Artists' Books as Resistant Transmitters. *Arts*, 8(4), 129. <https://doi.org/10.3390/arts8040129>

20. Nash, R., Clough, G., Beel, A., Haslam, S., Knight, A., Parmar, A., Shon, K.H., & Young, I. (2024). Artists' books as a qualitative research methodology in multidisciplinary contexts. *Visual Communication*. <https://doi.org/10.1177/14703572231209480>
21. Apostol (knyha). Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/Апостол_%28книга%29#g [in Ukrainian].
22. Izbornyky Sviatoslava. Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/Ізборники_Святослава [in Ukrainian].
23. Peresopnytske Yevanheliie. Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/Пересопницьке_Євангеліє [in Ukrainian].
24. Pateryk Pecherskyi 1661 roku. Retrieved from <https://kplavra.kyiv.ua/ua/2-lypnya-dukhovna-kultura-pateryk-pecherskyi-ukr> [in Ukrainian].
25. Barthes, R. (1964). Rhetoric of the Image. *Communications*, 4(4), 40–51. <https://doi.org/10.3406/comm.1964.1027>
26. Mitchell, W.J.T. (1994). *Picture Theory: Essays on Verbal and Visual Representation*. Chicago: University of Chicago Press.
27. Mateusz Urbanowicz. Illustration Series. Retrieved from <https://mateuszurbanowicz.com/series/>
28. Zahrava. Serhii Maidukov. Retrieved from <https://istpublishing.org/zahrava-sergij-majdukov> [in Ukrainian].
29. KYIV by Sergiy Maidukov. Retrieved from <https://istpublishing.org/kyiv-sergiy-maidukov> [in Ukrainian].
30. Khmelovska, O. (2009). U nastupni proekty ja planuju dodaty bilshe naturalnoho i zhyvoho. Retrieved from <https://archive.chytomo.com/interview/u-nastupni-proekty-ya-planuyu-dodaty-bilshe-naturalnoho-i-zhyvoho> [in Ukrainian].
31. Tabenska, Yu. Podorozhnii arkhiv Marko Polo. Retrieved from <https://www.behance.net/gallery/31846583/podorozhnj-arhv-marko-polo#> [in Ukrainian].
32. Rozenfeld, M. (2025). Fasady. Kharkiv / Facades. Kharkiv. Kharkiv: ASSA. Retrieved from <https://www.yakaboo.ua/fasadi-harkiv-facades-kharkiv.html> [in Ukrainian].
33. Vidkrytyi tvorchyi konkurs z vyznachennia rozrobnyka brandu i brandbuku dlia mista Khmelnytskoho [Open creative competition to select a developer of the brand and brand book for the city of Khmelnytskyi]. Retrieved from <https://brand.khm.gov.ua/> [in Ukrainian].

Стаття надійшла: 12.08.2025

Прийнято: 29.08.2025

Опубліковано: 10.10.2025